

Daria Tot

KULTURA SAMOVREDNOVANJA ŠKOLE I UČITELJA.

Zagreb: Učiteljski fakultet, 2013., 244 str.

Škola i učitelji oduvijek su bili izloženi budnom oku javnosti, jednako stručne i one koja to nije, ali koja je izuzetno zainteresirana što se u školi događa i kako ta događanja odražavaju na odgoj i obrazovanje djece i mladih. U Hrvatskoj je svakodnevno u školi blizu 600.000 učenica i učenika osnovne i srednje škole. Osim njih, za kvalitetu događanja i življenja u školi zainteresirani su njihovi roditelji (preko 1.000.000) te njihovi djedovi i bake (vjerojatno još oko pola milijuna stanovnika). Dakle, više od polovine stanovništva je svakodnevno zainteresirano za kvalitetu rada i učenja u školi. Autorica, iskusna školska pedagoginja i znanstvenica, Daria Tot, uvodi nas ovom monografijom u teoriju i praksu vrednovanja i samovrednovanja škole i učitelja.

Školski kurikulum (od ciljeva određene škole do svih projekata i situacija koji se u toj školi događaju) mora biti predmetom vrednovanja izvanškolskih, a posebice školskih subjekata. U ovoj je monografiji naglasak stavljen na vrednovanje kulture škole i školskog kurikuluma od strane stručnjaka koji u njoj rade, prije svih od strane učiteljica i učitelja. Zato se i u naslovu ističu ključni pojmovi **škola** i **učitelji(-ce)**.

Strukturu djela od ukupno 243 stranice čini: uvod, temeljni tekst, zaključna razmatranja, sažetak (na hrvatskom i engleskom jeziku) te literatura (ukupno (324) izvora na hrvatskom i stranom jeziku).

Temeljni tekst rukopisa čine četiri poglavlja: (1) *Kultura samovrednovanja*, (2) *Samovrednovanje i profesionalni razvoj učitelja*, (3) *Samovrednovanje i profesionalni razvoj učitelja: različite perspektive* i (4) *Model samovrednovanja*.

U prvom poglavlju (*Kultura samovrednovanja*) autorica je temeljito teorijski analizirala pojmove vezane uz pristupe, načela, pa i pretpostavke kvalitetnog samovrednovanja. Navodi spoznaje velikog broja domaćih i stranih autora, koji su se

bavili ovim pitanjima. Njihova je saznanja uspjela na metodološki korektan način razvrstati i interpretirati. Ovo je poglavlje strukturirano od četiri potpoglavlja. U prvom je riječ o kulturi i kvaliteti škole. Analiziraju se i određuju temeljni pojmovi kao i organizacijska kultura i kvaliteta škole. U drugom potpoglavlju autorica razmatra vrednovanje i samovrednovanje s naglaskom na unutarne i vanjsko vrednovanje te samovrednovanje škola (svrha, pristupi, načela, područja,...). U trećem potpoglavlju konkretizira proces samovrednovanja ukazivanjem na polazišta, planiranje (ciljeve i sadržaje), sudionike, indikatore, obradu podataka i izvještavanje. Među brojnim tehnikama praćenja i samovrednovanja posebna je pozornost posvećena tehnici pod nazivom *portfolio*, učenički i učiteljev (mapa radova i dokumenata o radu i napredovanju). Učitelju *portfolio* služi, prije svega, za stalno preispitivanje osobnih postignuća i napredovanja putem prikupljene dokumentacije (potvrđnice o sudjelovanju na pedagoškim radionicama, konferencijama, seminarima..., uvjerenja o sudjelovanju na smotrama, evaluacijski listovi od strane subjekata koji su surađivali na nekim projektima, fotodokumentacija o različitim pedagoškim projektima i druga dokumentacija koja može ilustrirati tijek događanja i uspješnost određenih pedagoških projekata i scenarija). Svrha je svega toga poticanje stalnog profesionalnog razvoja učitelja i učiteljica te poboljšanje kvalitete učiteljeve kompetentnosti i kvalitete nastave. Četvrta cjelina knjige predstavlja povijesni razvoj samovrednovanja te njegovo ostvarivanje u nekim stranim zemljama i u Hrvatskoj.

Drugo poglavlje: *Samovrednovanje i profesionalni razvoj učitelja* ima dva potpoglavlja. U prvom se autorica bavi učiteljskom profesijom i profesionalnim razvojem učitelja. Pritom opisuje tijek učiteljske profesionalne karijere, izlaže andragoški pristup profesionalnom razvoju učitelja te ukazuje na važnost procesa trajnog stručnog usavršavanja učitelja. U drugom potpoglavlju autorica predstavlja ulogu samovrednovanja u profesionalnom razvoju učitelja. Pojmovno određuje posebnosti samovrednovanja učitelja, ukazuje na povezanost učiteljeva samovrednovanja s razvojnim planom škole. Jednako tako ističe važnost praćenja, vrednovanja i samovrednovanja učitelja za njegov profesionalni razvoj. Pri procesu samovrednovanja, povezanog sa samorefleksijom i samonadzorom, upozorava i na zamke samoprocjene, na moguću neusklađenost u postupcima i time povezan osjećaj neugode sudionika. Zbog toga napominje da je nužno razumno kombinirati samovrednovanje i vanjsko vrednovanje. Za svoj profesionalni razvoj, učitelj treba dobivati takve povratne informacije, koje ukazuju i na postignuća i na nedostatke, a koje ohrabruju dobru praksu i jačaju njegov profesionalni identitet.

Teorijske pretpostavke iz prvog i drugog dijela u trećem su poglavlju (*Samovrednovanje i profesionalni razvoj učitelja: različite perspektive*) nadopunjene opsežnim

temeljito planiranim i izvedenim empirijskim aktivnostima. Prikazani su temeljni rezultati istraživanja o stavovima i mišljenjima svih sudionika samovrednovanja – učitelja, vodstva i učenika. Autorica razumno interpretira dobivene razlike među njima i njihov utjecaj za daljnji razvoj modela i postupaka. Istraživanje ukazuje na nužne preduvjete koje treba ostvariti za uspješno samovrednovanje, kao što je osposobljenost sudionika, ozračje povjerenja i pozitivan stav učenika i odraslih sudionika odgojno-obrazovnog procesa prema vrednovanju i samovrednovanju. Međutim, rezultati istraživanja upozoravaju i na neke zamke i otpore koji mogu ometati izvedivost akcija u školama pa uz to na potrebu sustavnog razvijanja svijesti i kulture samovrednovanja.

Temeljni cilj empirijskog istraživanja bio je da se na temelju teorijske analize i rezultata empirijskog istraživanja predloži odgovarajući hipotetičko-algoritmički model samovrednovanja učitelja. To je učinjeno u četvrtom poglavlju. U njemu su predstavljene osnove modela samovrednovanja (opće pretpostavke i plan), empirijske i funkcionalno-strukturalne pretpostavke modela samovrednovanja i njegovo tekstualno i vizualno kreiranje i konkretiziranje. Hipotetičko-algoritmički model samovrednovanja, što ga je autorica konstruirala, svakako je velika vrijednost i znanstveni doprinos ove studije. U oblikovanju modela uvaženi su i primijenjeni rezultati teorijske analize više znanstvenih područja povezanih s fenomenom samovrednovanja, a u punoj su mjeri uvažene i spoznaje do kojih se došlo empirijskim istraživanjem. Autorica sama naglašava da put iz hipotetičkog u stvarni model nije jednostavan, da je to dugotrajan proces koji traži i unutarnju i vanjsku potporu i temeljito osposobljavanje, a u kojem mogu djelovati i snage koje se opiru inovacijama. Taj model logički utemeljuje slijed etapa i postupaka planiranja i izvedbe samovrednovanja i može poslužiti za poboljšanje kvalitete školske kulture i školskih kurikuluma.

U postojećoj pedagoškoj literaturi pojmovi kultura škole, samovrednovanje škole te školski razvojni plan nisu nalazili značajnije mjesto i nisu od strane stručnjaka i znanstvenika temeljitije objašnjeni i usustavljeni. Na nastavničkim fakultetima učiteljice i učitelji stječu prvu licencu za obavljanje pedagoških poslova u školi. Međutim, tijekom studija oni nisu sustavno pripremani za rad na usavršavanju osobnih pedagoških kompetencija. To će se usavršavanje doista događati ako su učiteljice i učitelji osposobljeni i motivirani za uspješno praćenje i vrednovanje vlastitog rada tijekom svog profesionalnog djelovanja. Za tu važnu pedagošku aktivnost (samovrednovanje) razvijene su posebne metode i postupci, instrumenti i tehnike, a prezentirana su i posebna načela koja treba prilikom samovrednovanja uvažavati.

Ova znanstvena monografija predstavlja značajan i originalan prilog školskoj pedagogiji i teoriji škole. Osim što donosi pregled postojećih spoznaja o školskoj

kulturi i vrednovanju škole s kritičkim analizama i objašnjenjima, u njoj su otvorena nova pitanja za istraživanja i znanstvene rasprave. Zato će monografija predstavljati zanimljivu, korisnu i nezaobilaznu literaturu za sve stručnjake koji se bave pitanjima školske kulture te vrednovanja i samovrednovanja škole i učitelja.

Milan Matijević